

NEFND UM EFTIRLIT MEÐ LÖGREGLU

Borgartúni 29, 105 Reykjavík
Sími: 545 8800. Bréfasími: 545 8051
Netfang: nel@nel.is
Tilv.: 24010006

Ákvörðun nr. 24/2024

Þann 1. mars 2024 kom nefnd um eftirlit með lögreglu saman til fundar og tók eftirfarandi ákvörðun nr. 24/2024.

Málsatvik

Nefnd um eftirlit með lögreglu taldi rétt að taka fyrir mál manns, hér eftir kallaður X, sem var til umfjöllunar í fjölmiðlum þann 24. desember 2023, að eigin frumkvæði með vísan til c. liðar 35. gr. lögreglulaga nr. 90/1996 með síðari breytingum. Vitneskja um málið barst nefndinni í gegnum fjölmiðla.

Í frétt á Vísi.is þann 26. desember 2023, sem bar fyrirsögnina: „Handtekinn á aðfangadagskvöld fyrir það eitt að vera svartur“, er eftirfarandi m.a. haft eftir móður manns sem afskipti voru höfð af:

„Á aðfangadag var [REDACTED] að koma úr vinnu í vesturbænum og ætlaði að ganga upp á Hlemm til að ná síðasta strætó heim. Þá kom lögreglubíll upp að honum og þau spurðu hann um skilríki. Hann hafði óvart gleymt veskinu heima og var ekki með neitt á sér. Þau sögðu að það væri ólöglegt að ganga um skilríkjalaus og þau gætu handtekið hann fyrir það.“

Nefndinni barst beiðni frá lögreglumanni dags. 28. desember 2023 um að málið yrði tekið fyrir sem frumkvæðismál hjá nefndinni, sem taldi ríka ástæðu til að rannsaka jafn alvarlegar aðfinnslur við störf lögreglu og gerðar voru af hálfu fjölskyldu kvartanda í þessu máli.

Nefndinni barst einnig erindi dags. 3. janúar 2024 frá lögmanni [REDACTED] þar sem var óskað eftir því að nefndin tæki atvikið til skoðunar.

Nefndin sendi Lögreglustjóranum á höfuðborgarsvæðinu bréf þann 11. janúar sl. og óskaði eftir öllum gögnum málsins.

Forsendur nefndarinnar

1.

Nefnd um eftirlit með lögreglu starfar á grundvelli VII. kafla lögreglulaga nr. 90/1996, sbr. breytingar á þeim með lögum nr. 62/2016. Helstu verkefni nefndarinnar, sbr. 1. mgr. 35. gr. a í nefndum lögum, eru að taka við kærum á hendur starfsmanni lögreglu fyrir ætlað refsivert brot við framkvæmd starfa hans annars vegar og taka við kvörtunum vegna starfsaðferða lögreglu eða framkomu starfsmanns lögreglu sem fer með lögregluvald hins vegar. Undir hið síðarnefnda falla kvartanir vegna háttsemi eða starfsaðferða sem ekki verða taldar refsiverðar

en gætu meðal annars leitt til þess að lögreglumaður yrði áminntur í starfi eða æskilegar breytingar gerðar á starfsháttum og verklagi. Nefndin skal, sbr. 2. mgr. 35. gr. a, greina hvað felst í erindum sem henni berast og koma þeim til meðferðar hjá viðkomandi embætti.

Með vísan til framangreinds fellur það almennt ekki undir valdsvið nefndar um eftirlit með lögreglu að endurskoða eða fjalla um almennt mat lögreglu á beitingu úrræða á grundvelli lögreglulaga eða almennt um framkvæmd rannsóknar sakamála, beitingu rannsóknarúrræða eða um ákvarðanir handhafa ákærvalds um það hvort rétt sé að gefa út ákæru í máli. Hlutverk nefndarinnar er hins vegar að taka afstöðu til þess hvort um sé að ræða ámælisverðar starfsaðferðir eða framkomu lögreglumanna við framkvæmd slíkra verkefna. Í því felst nánar tiltekið (og til dæmis) að taka afstöðu til þess hvort kvartað sé yfir því að háttsemi þeirra starfsmanna lögreglu sem að máli komu hafi ekki verið í samræmi við eðlilega starfshætti eða lög eða hvort starfsaðferðir hafi að öðru leyti farið út fyrir það sem eðlilegt var í því tilviki.

2.

Lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu svaraði beiðni nefndarinnar með bréfi dags. 5. febrúar 2024. Meðfylgjandi voru öll gögn málsins ásamt upptökum úr búkmyndavél lögreglumanns á vettvangi og upptökur úr eftirlitsmyndarvélum frá lögreglustöðinni að Hverfisgötu.

Við yfirferð á meðfylgjandi upptökum kemur fram að afskipti lögreglu af X hafi til komið vegna tilkynningar frá borgara vegna sofandi einstaklings í gagnsettri bifreið í Reykjavík. Þegar lögreglumenn óska eftir upplýsingum um nafn og kennitölu virðist X eiga í erfiðleikum með að gefa upp réttar upplýsingar en X gefur t.a.m. upp rangt fæðingarár í tvígang sem að öllum líkindum veldur því að hann finnst ekki í kerfum lögreglu. Ákveðið var að aka honum til síns heima og óska eftir að hann framvísi skilríkjum. X virðist ekki geta gefið lögreglu upp heimilisfang sitt og því tekur lögreglan ákvörðun um að aka honum á lögreglustöð til að afla frekari upplýsinga.

Lögreglumenn voru kurteisir á vettvangi og reyndu ítrekað að aðstoða X við að auðkenna sig með ýmsum leiðum. Þá er einnig ljóst af upptöku úr búkmyndavél að bifreiðin var ekki hulin snjó eins og fram kemur í erindi frá X og því ekki ljóst að henni hefði ekki verið ekið eins og haldið er fram í erindinu.

Þegar á lögreglustöð er komið virðist X neita frekari samvinnu og er hann því settur í klefa þangað til að frekari upplýsingar um auðkenni hans koma fram.

Það er mat nefndarinnar að ekkert tilefni sé til að gera athugasemdir við framkomu lögreglu við þær aðstæður sem lýst er hér að ofan, þvert á móti sinnti lögregla starfi sínu af

fagmennsku. Eins og hér stendur sérstaklega á, með vísan til aðstæðna, telur nefndin að ekki sé um atvik sem vísi til kynþáttamiðaðrar löggæslu.

Nefndin telur hins vegar tilefni til að gera athugasemdir við vistun X í fangaklefa lögreglu. Af upptökum að dæma hringir X bjöllu í klefa sínum kl. 14.40 án þess að brugðist sé við hringingunni. Nefndin bendir á að einstaklingar sem lokaðir eru inni í fangaklefa lögreglu geta verið í allskonar ástandi og því þarf að vera nægilegur mannskapur til staðar svo hægt sé að bregðast við aðstoðarbeiðnum úr klefa. Það er mat nefndarinnar að svör Lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu sem send voru nefndinni hafi verið ófullnægjandi. Ekki er hægt að ganga út frá því án þess að bregðast við aðstoðarbeiðni eða fylgjast með myndefni úr fangaklefa í rauntíma að ekki sé um alvarlegt atvik að ræða. Er það því mat nefndarinnar að aðstæður við eftirlit með vistuðum einstaklingi í fangaklefa séu aðfinnsluverðar.

Þá óskaði nefndin eftir svörum við því hvers vegna það væru eyður eða gloppur í upptökum í fangaklefa og frá fangagangi á tilteknu tímabili þegar það var greinileg hreyfing og verið væri að ræða við fangann. Ekki komu fram fullnægjandi skýringar af hálfu Lögreglustjórans í höfuðborgarsvæðinu á eyðum í upptökum.

Þá óskaði nefndin eftir upptökum úr búkmyndavélum og upptökubúnaði úr lögreglubifreið þeirri sem X var ekið heim í. Samkvæmt upplýsingum frá Lögreglustjóranum á höfuðborgarsvæðinu var slökkt á öllum myndavélum. Nefndin telur það aðfinnsluvert og áréttar mikilvægi notkunar upptökubúnaðar lögreglu.

3.

Undir valdsvið nefndarinnar fellur hvernig tilteknið þættir lögreglustarfsins eru framkvæmdir eða ef lögregla lætur hjá líða að sinna lögmætu hlutverki sínu, sbr. 2. gr. laga nr. 90/1996, þ.e. að gæta almannaoðryggis og halda uppi lögum og reglu, að leitast við að tryggja réttaröryggi borgaranna og stemma stigu við afbrotum og koma í veg fyrir athafnir sem raska öryggi borgaranna og ríkisins, vinna að uppljóstrun brota, stöðva ólögmæta háttsemi og fylgja málum eftir í samræmi við það sem mælt er fyrir um í lögum um meðferð sakamála.

4.

Eftir yfirferð nefndarinnar á fyrirbyggjandi gögnum og með hliðsjón af því hvernig málsatvikum er lýst þar, telur nefnd um eftirlit með lögreglu að ekki séu uppi vísbendingar um mögulega ámælisverða eða refsiverða háttsemi starfsmanna lögreglu, sbr. 2. mgr. 35. gr. a. laga nr. 90/1996. Nefndin telur ekki tilefni til að aðhafast frekar vegna málsins en telur tilefni til að senda ábendingar til OPCAT eftirlits Umboðsmanns Alþingis vegna fangageymslu lögreglu á Hverfisgötu.

Niðurstaða

Nefnd um eftirlit með lögreglu telur ekki tilefni til að aðhafast frekar vegna málsins.

Aðfinnslur vegna aðstæðna á fangagangi lögreglustöðvarinnar á Hverfisgötu eru sendar til Umboðsmanns Alþingis til þóknanlegrar meðferðar.

Reykjavík, 1. mars 2024

Skúli Þór Gunnsteinsson
formaður

Kristín Edwald

Þorbjörg I. Jónsdóttir